STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE
Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, 2025, nr. 10(220)

CZU: 821.135.1.09 **https://doi.org/10.59295/sum10(220)2025_19**

SPECIFICUL EULUI NARATOR AUCTORIAL ÎN LETOPISEȚUL ȚĂRII MOLDOVEI

Ludmila USATÂI,
Universitatea de Stat din Moldova

Eul narator reflectă contextul social, politic și cultural în care cronicile au fost scrise. Prin analiza acestuia, putem înțelege mai bine cum evenimentele contemporane cronicarului au influențat perspectiva și tonul narațiunii. De exemplu, cronicile scrise în timpul unei perioade de criză sau sub amenințarea unei puteri străine pot avea un ton mai pesimist sau combativ. În contrast, cronicile scrise în perioade de stabilitate pot reflecta o abordare mai echilibrată și mai analitică.

Studierea eului narator în textele cronicărești este importantă pentru a descifra complexitatea acestor opere, care se situează la intersecția dintre istorie și literatură. Aceasta ne permite să înțelegem cum viziunile și experiențele personale ale cronicarilor au dat formă felului în care evenimentele istorice au fost înregistrate și transmise, influențând astfel modul în care aceste evenimente sunt înțelese și interpretate până în prezent.

Cuvinte-cheie*: eu narator, narator auctorial, Letopisețul Țării Moldovei, focalizare, perspectivă narativă, cronicari, obiectivitate, subiectivitate, omniscienţă, refuzul omniscienței.*

THE SPECIFIC SELF OF THE AUTHORIAL NARRATOR IN LETOPISET OF THE COUNTRY OF MOLDOVA

The narrator self reflects the social, political and cultural context in which the chronicles were written. By analyzing it, we can better understand how events contemporary to the chronicler influenced the perspective and tone of the narrative. For example, chronicles written during a period of crisis or under threat from a foreign power may have a more pessimistic or combative tone. In contrast, chronicles written during periods of stability may reflect a more balanced and analytical approach.

Studying the narrator's self in chronicle texts is crucial to deciphering the complexity of these works, which lie at the intersection of history, literature, and morality. This allows us to see how the personal perceptions and experiences of the chroniclers shaped the way historical events were recorded and transmitted, thus influencing the way these events are understood and interpreted to this day.

Keywords*: narrator self, authorial narrator, Letopisețul Țării Moldovei, focus, narrative perspective, chroniclers, objectivity, subjectivity, omniscience, refusal of omniscience.*

Letopisețul Țării Moldovei reprezintă una dintre pietrele de temelie ale istoriografiei românești. Cronicarii moldoveni Grigore Ureche, Miron Costin și Ion Neculce nu au fost doar simpli înregistratori ai evenimentelor istorice, ci și creatori de discursuri narative complexe, în care eul narator auctorial joacă un rol esențial. Prin intermediul acestui narator, cronicile devin mai mult decât relatări ale faptelor; ele se transformă în interpretări și judecăți asupra istoriei, oferind cititorilor o perspectivă asupra valorilor, credințelor și mentalității epocii.

Bineînțeles, putem să afirmăm că fiecare epocă își are propriile scrieri. Parafrazându-l pe exegetul Nicolae Manolescu, care, referindu-se la operele de ficțiune, în special la roman, sublinia că „... fiecare epocă și-ar produce automat romanul capabil s-o exprime" [4, p. 19], noi susținem ideea că și operele factuale sau operele istoriografice (în special *Letopisețul Țării Moldovei*, elaborat în secolele XVII-XVIII) sunt capabile să exprime și exprimă, neîndoios, epoca în care au fost create.

Punctul de plecare pentru literatura istoriografică în limba română este *Letopisețul Țării Moldovei* aparținând celor trei mari cronicari, Grigore Ureche, Miron Costin și Ion Neculce. Inițiativa proprie a primului cronicar moldovean de a elabora lucrarea, dar și continuarea acesteia de către M. Costin și I. Neculce, nu putea fi realizată în epocile anterioare, atunci când lucrările istoriografice erau scrise în limba

slavă veche și din îndemnul sau la comanda unui sau altui domnitor, atunci când elementul subiectiv era dominant, iar portretele domnitorilor, în dependență de preferințe, erau fie compilate din studii aparținând autorilor străini din alte epoci și exagerându-le calitățile, fie elaborate într-un stil denigrator, defăimător și calomnios.

De menționat că discursul cronicăresc, ca și alte tipuri de discurs, ficțional sau factual, are un element important - Eul narator auctorial - un concept naratologic care se referă la prezența unei voci narative distincte, ce aparține autorului însuși sau unei instanțe narative care deține controlul total asupra poveștii. Acest tip de narator este omniscient și are o perspectivă de ansamblu asupra evenimentelor, personajelor și lumii ficționale sau non-ficționale. Se manifestă prin intervenții directe în text, exprimându-și opiniile, judecățile morale sau interpretările asupra unor fapte. Așadar, sunt două elemente indispensabile oricărui tip de discurs, inclusiv celui cronicăresc: *naratorul* și *punctul de vedere*. Exegetul austriac Franz K. Stanzel relevă: „Punctul de vedere și naratorul reprezintă două dintre cele mai importante concepte pentru analiza procesului de transmitere într-o narațiune” [5, p. 49]. În aceeași ordine de idei, cercetătoarea Elena Țau privilegiază punctul de vedere precizând că „anume prin prisma acestor unghiuri de vedere sunt filtrate în conștiința instanței narative faptele selectate, sunt configurate structuri, sunt produse sensuri și semnificații” [6]. Pentru savantul K. Friedman, naratorul este cel care „în calitate de persoană care evaluează, care simte, care privește”, ne transmite o imagine a lumii așa cum o trăiește el, nu așa cum este aceasta în realitate” [5, p. 35]. O înțelegere similară despre statutul naratorului promovează și cercetătoarea olandeză Mieke Bal, pentru care, de asemenea, conceptul central în analiza textelor narative este naratorul: „Identitatea naratorului, notează autoarea, gradul și modul în care această identitate este indicată în text, ca și opțiunile pe care toate acestea le impun formează caracterul specific al unui text” [1, p. 37], dar nu neglijează importanța punctului de vedere susținând că *focalizarea* (*punctul de vedere* sau *perspectiva narativă*) este „un anumit fel de a vedea lucrurile, un anumit unghi, fie că este vorba de fapte istorice „reale” sau evenimente fictive” [1, p. 148].

Revenind la opera celor trei mari cronicari, este momentul să menționăm că cei trei naratori oferă diferite perspective asupra evenimentelor și asupra lumii ficționale/non-ficționale care nu se limitează doar la o prezentare obiectivă și seacă a faptelor, ci intervin frecvent pentru a oferi interpretări, pentru a moraliza sau pentru a justifica anumite acțiuni. Astfel, și perspectiva din care sunt abordate evenimentele în *Letopisețul Țării Moldovei* se bifurcă în cea *obiectivă* (la Gr. Ureche și, parțial, M. Costin) și cea ***subiectivă*** (parțial, la M. Costin și într-o doză mai mare - la I. Neculce), iar obiectivitatea este diferită de la un caz la altul. În viziunea cercetătoarei C. Gabura, „Obiectivitatea narațiunii heterodiegetice este ceva foarte relativ. În primul rând, de multe ori, amestecurile abuzive ale naratorului omniscient în interioritatea personajelor sunt nu atât o probă a obiectivității, cât a subiectivității lui. În al doilea rând, practica literară demonstrează că omniscienta atestă fațete diferite, deci și obiectivitatea pe care o comportă ea are un caracter diferit. Astfel, se poate observa că uneori omniscienta este moderată sau chiar minimă” [2, p. 83]. În acest sens, ni se pare pertinentă observația aceleiași cercetătoare care, trasând o linie de demarcație între naratorul obiectiv și cel subiectiv, subliniază, pe bună dreptate, că „atunci când naratorul adoptă un discurs sobru și imparțial, auster din punct de vedere emoțional, și prefigurează lumea ficțională ca o alternativă a lumii reale, în care evenimentele se desfășoară conform unei cauzalități riguroase, narația lui este, cu preponderență, obiectivă [...] Când însă eul narant adoptă un discurs emoțional exteriorizându-și, într-o măsură mai mare sau mai mică, trăirile, sentimentele, atitudinile, narația, fără îndoială, se subiectivează. Subiectivitatea e și mai evidentă când eul exprimă atitudini lirico-afective revelatoare și evocă lumea printr-o prismă poetică, făcând uz de un limbaj ușor metaforizat, marcat de plasticitate, armonie și creativitate” [Ibidem]. Astfel, asemuindu-se cu o cameră de luat vederi, naratorul lui Grigore Ureche și, parțial, al lui Miron Costin, adoptă, în mare parte, o perspectivă obiectivă și observă, înregistrează, focalizează, selectează toate evenimentele și personajele, accentul căzând pe acestea din urmă, deoarece, după cum menționează și cercetătorii, „În selectarea evenimentelor și a structurii secvențiale, actorii sunt întotdeauna elemente importante” [1, p. 198]. În acest fel, este subliniată distanța naratorului față de evenimente și de personaje. Totuși, chiar și în cronicile lui Ureche și Costin, apar fragmente în care naratorul se lasă influențat de subiectivitate. Ocazional, ei adaugă comentarii personale, exprimă opinii sau judecăți de valoare, adăugând o dimensiune umană și o interpretare proprie a evenimentelor istorice.

Astfel, această subiectivitate subtilă adaugă complexitate și profunzime cronicilor, oferind cititorului o imagine mai completă a realității istorice.

Așadar, nu putem să nu observăm că în *Letopisețul Țării Moldovei* se reliefează cel puțin două tipuri de narator: *naratorul la persoana întâi* și *naratorul la persoana a treia*. O disociere tranșantă a tipurilor susnumite de narator realizează Franz K. Stanzel: „Contrastul dintre un narator întrupat și un narator lipsit de o asemenea determinare corporală, adică dintre un narator la persoana întâi și unul auctorial la persoana a treia, explică diferența cea mai importantă legată de motivația naratorului de a nara" [5, p. 151]. Același om de știință, în lucrarea sa de referință *Teoria narațiunii*, atrage atenția asupra faptului că „Pentru naratorul la persoana a treia [...] nu există nici o constrângere de a nara. Motivația sa este mai degrabă estetic-literară decât existențială" [Ibidem], iar „În narațiunea la persoana întâi procesul narativ este întotdeauna legat de experiența eului naratorului. Procesul narativ și experiența naratorului formează o entitate; cu alte cuvinte, cititorul este invitat în mod constant să țină seama de unitatea existențială a eului care trăiește și a eului narativ" [Ibidem]. Pentru a ne convinge, exegetul compară cele două situații narative, la persoana întâi și la persoana a treia: „Într-o situație narativă la persoana întâi, începerea narațiunii are loc la fel ca în situația narativă auctorială. Eul, care funcționează aici ca personaj narator, se prezintă sub forma unui inițiator credibil al povestirii, în care informația importantă pentru cititori, cum ar fi numele și originea eroului, este făcută cu prima ocazie, într-un fel potrivit principiului „să începem cu ceea ce este mai important". O diferență între personajul-narator al unei situații narative auctoriale și cel al unei situații narative la persoana întâi constă, desigur, în angajamentul existențial al naratorului la persoana întâi și în motivarea sa pentru povestire și în absența unui astfel de angajament în cazul naratorului auctorial" [5, p. 239].

Având ca punct de pornire opinia exegetului Franz K. Stanzel, putem reliefa că motivația cronicarului Grigore Ureche, după cum susține acesta în introducerea *Letopisețului*, a fost „*să rămâie feciorilor și nepoților, să le fie de învățătură, despre cele rele să să ferească și să să socotească, iar dupre cele bune să urmeze și să să învețe și să să îndirepteze*" [3, p. 23]. Or, putem spune că motivația este nu atât estetic-literară, cât una cu tendință moralizatoare, didactică, de transmitere a experienței predecesorilor. În consonanță cu motivația cronicarului Grigore Ureche este și cea a lui Miron Costin, care, chiar din *Predoslovie,* aduce un elogiu predecesorului său: „*Fost-au gândul mieu, iubite cititorule, să fac letopisețul Țării noastre Moldovei din descălecatul ei cel dintâi, carele au fostu de Trăian-împăratul și urdzisem și începătura letopisețului. Ce sosiră asupra noastră cumplite acestea vremi de acmu, de nu stăm de scrisori, ce de griji și suspinuri. Și la acestu felu de scrisoare gândul slobod și fără valuri trebuiește. Iară noi prăvim cumplite vremi și cumpănă mare pământului nostru și noaă. Deci priimește, în ceastă dată, atâta din truda noastră, cât să nu să uite lucrurile și cursul țării, de unde au părăsit a scrie răposatul Ureche vornicul*" [3, p. 135] și cea a lui Ion Neculce: „*Acest pământ al Moldovei n-au fost aședzat de demult de oameni, să fie fost trăit într-însul cu pace, ce în câteva rânduri au fost și pustiiu. Deci pentru acee nu să află letopisețe scrisă de pământeni vechi. Ce de la o vreme, de la descălecatul lui Dragoș-Vodă târziu s-au apucat Urechi vornicul de au scris din istoriile a doi istorici leșești. Și l-au scris până la domnia lui Aron-Vodă [...] Iară pre urma acestora s-au apucat dumnealui Miron Costin, vel-logofăt, de au făcut un letopisățu. Și cât n-au putut istovi Miron logofătul l-au istovit fiiu-său, Nicolae Costin, biv-vel-logofăt, și l-au scris di-nceputul lumii, arătând cine au trăit pre acest pământ, cu mărturii a istoricilor streini* [...] *Iară de la Dabije-Vodă înainte îndemnatu-s-au și Ion Neculce, biv-vel-vornic de Țara de Sus, a scrie întru pomenirea domnilor. Însă până la Duca-Vodă cel bătrân l-au scris di pe nește izvoade ce au aflat la unii și alții din audzitele celor bătrâni boieri; iară de la Duca-Vodă cel bătrân înainte, până unde s-a vide, la domnia lui Ion-Vodă Mavrocordat, nici de pre un izvod a nemărui, ce au scris singur, dintru a sa știință, cât s-au tâmplat de au fost în viiața sa. Nu i-au mai trebiut istoric strein să citească și să scrie, că au fost scrisă în inima sa*" [3, p. 266].

În cronicile medievale, inclusiv *Letopisețul Țării Moldovei*, naratorul nu este doar un simplu povestitor de fapte istorice. Acesta, de obicei, intervine în relatare, oferindu-și opinia asupra domnitorilor, războaielor și altor evenimente, uneori criticând sau lăudând în funcție de propria interpretare a evenimentelor. Astfel, eul narator auctorial devine o cheie în înțelegerea perspectivei cronicarului asupra istoriei și evenimentelor relatate.

Grigore Ureche, ca prim cronicar al Moldovei, ca deschizător de drumuri și premergător pentru ceilalți doi cronicari moldoveni, tinde să prezinte evenimentele în *Letopisețul Țării Moldovei* (de la 1359 până la 1594) într-un mod relativ obiectiv și să evite intervențiile emoționale sau subiective. Naratorul cronicii apare ca un observator care descrie faptele într-o ordine cronologică, dar uneori își exprimă punctul de vedere, mai ales când este vorba despre domnitori.

Grigore Ureche îl idealizează pe Ștefan cel Mare, promovându-l ca un model de conducător drept și puternic, viteaz și neînfricat: „*Ştefan-Vodă, fiindu aprinsă inima lui de lucrurile vitejești, îi părea că un an ce n-au avut treabă de războiu, că are multă scădere, socotindu că și inimile voinicilor în războaie trăindu să ascut și truda și osteneala cu carea să deprinsese ieste a doao vitejie, strânsă de iznoavă oaste și luo pre Basarabă Laiotă, ca să-l ducă la Țara Muntenească, săl puie domnu*” [3, p. 48] sau „*Ştefan-Vodă fiindu gata de războiu ca un leu ce nu-l poate îmblânzi nimenea și el odihna altora îi păriia că-i ieste cu pagubă, au intratu în Țara Leșească cu oaste și au prădatu Pocuțiia și o au și luat-o*” [3, p. 57]. Feciorul lui Ștefan cel Mare este un urmaș demn de numele tatălui său: „*Bogdan-Vodă cel Grozavu, ficiorul lui Ştefan-Vodă cel Bun, s-au pristăvitu în anii 7025, aprilie în zile 18, în ceasul cel dintâi al nopții, în târgu în Huși, nu cu puțină laudă pentru lucrurile cele vitejești ce făciia, că nu în beții, nici în ospețe petrecea, ci ca un stejat în toate părțile priveghiia, ca să nu să știrbească țara ce-i rămăsese de la tată-său*” [3, p. 70]. Tonul vocii naratorului se modifică atunci când dezaprobă comportamentul unor domnitori, fie ei chiar și urmații lui Ștefan cel Mare: „*Pre urma lui Pătru-Vodă Rareș cu dragoste rădicară boierii cu toată țara pre Iliașu, fiiu-său cel mai mare, la domnie, sâmbătă, septemvrie 3, că și firea și fața îl lăuda să fie blându, milostivu și așăzătoriu, gândindu-să că va sămăna tătâne-său. Ci nădejdea pre toți i-au amăgitu, că dinafară să vedea pom înflorit, iar dinlăuntrul lac împuțit*” [3, p. 84]. Despot-Vodă ... : „*Dispot-Vodă, dacă au dobânditu domniia și i-au venit steagul de la împărăție și s-au așezat la scaun, blând să arăta și tuturor cuvios și aievea pravoslavnic, iară la tainǎ eretic și avea sfetnici de ai săi, de o lege cu dânsul. Mai apoi s-au ivit și necredința lui* [...]. *Mai apoi puse pre țară greotăți mari, bisericile dezbrăca, arginturile le lua, de făcea bani și altile câte nu au zis țara că va vedea*”.

După cum observăm, preferințele politice sau sociale ale naratorului conduc la idealizarea unor conducători de țară și la denigrarea altora. Această tendință subiectivă este o particularitate clară a narațiunii auctoriale, care se distinge prin perspective părtinitoare în favoarea anumitor figuri istorice. Eul narator auctorial în *Letopisețul* lui Ureche este o voce narativă distinctă, ce aparține autorului însuși sau unei instanțe narative care deține controlul total asupra „poveștii”. Acest narator este omniscient și are o perspectivă de ansamblu asupra evenimentelor, personajelor și lumii construite. Adeseori își exprimă opiniile, judecățile morale sau interpretează faptele prezentate.

În *Letopisețul* lui Grigore Ureche naratorul ne oferă o narațiune relativ obiectivă, în care tonul moralizator este mai subtil și evenimentele sunt relatate într-o manieră clară și concisă. Aceasta face ca narațiunea lui să fie percepută ca una mai istorică și mai „factuală”, dar cu tendințe de idealizare a unor figuri.

Naratorul auctorial face intervenții directe în text, adresându-se uneori cititorului, explicându-i anumite aspecte ale contextului istoric sau politic. Aceste intervenții pot include comentarii, evaluări personale sau generalizări despre natura umană și societate. Un exemplu în acest sens ne poate servi naratorul din *Letopisețul Țării Moldovei* de Miron Costin, care își asumă un rol didactic, explicând cauzele și efectele anumitor evenimente politice sau militare.

Naratorul regretă și absența oricăror surse, fie străine sau autohtone, despre istoria țării, deoarece, fiind responsabil de cele relatate, „nu vrea să se afle scriitoriu de cuvinte deșarte”: „*Mai cu greu mi-au fost, iubite cititorule, a scrie de aceste domnii decât de cele mai de multu trecute, că de aceste domnii, ce mai sus scriem, necăiuri, nice într-un letopisețu, streinu, pomenit nu să află, ori căce au fost scurte, ori căci nemică așea ales nu s-au prilejitu în dzilele lor. Ce cât am pututu înțelege den boieri bătrâni den dzilele lor, pre rândul său mergându cursul anilor, îți însămnămu*” [3, p. 173].

Spre deosebire de naratorul lui Ureche, perspectiva naratorului costinian este mult mai activă și mai implicată în explicarea și interpretarea acelor evenimente care i-au fost contemporane: „*Așea și noao, iubite cetitoriule, cu multu mai pre lesne a ne scrie de aceste vremi, în care mai la toate ne-am prilejit singuri și pentru lungimea capetelor ce s-au scris den îndelungată domniia lui Vasilie-Vodă mai sus, den ieșitul cel*

dentâi den scaunul țării a lui Vasilie-Vodă, începem a scrie de domnia lui Gheorghie Ștefan-Vodă, care ori cu direaptă cale, ori cu nedirepte mijloace (rădicându-se asupra domnului său, au luatu domniia), tot unile ca acestea din orânduiala lui Dumnezeu că sântu să credu" [3, p. 206]. Naratorul face apel la meditații filosofice asupra destinului, vremelniciei și caracterului efemer al puterii. El sugerează că istoria este guvernată de legi constante și că oamenii, indiferent de statutul lor, sunt supuși voinței divine și destinului implacabil.

În acest context, exemplară, în viziunea naratorului costinian, este soarta domnitorului Vasile Lupu: „*Precum munții cei înalți și malurile cele înalte, cându să năruiescu de vreo parte, pre cât sintu mai înalți, pre atâta și durât facu mai mare, cându să pornescu și copacii cei înalți, mai mare sunetu fac, cându să oboară, așea și casele cele înalte și întemeiate cu îndelungate vremi cu mare răzsipă purcegu la cădere cându cad. Într-acela chip și casa lui Vasilie-Vodă, de atâțea ai întemeiată, cu mare cădere și răzsipă și apoi și la deplină stângere au purces de atuncea*" [3, p. 201]. Printr-o metaforă complexă, naratorul ilustrează căderea domnitorului și sfârșitul domniei sale. El compară domnia lui Vasile Lupu cu o structură grandioasă - un munte înalt, un mal abrupt sau un copac impunător - care se prăbușește cu zgomot puternic și distrugere. Naratorul folosește această metaforă pentru a sublinia ideea că și domniile cele mai puternice și mai prospere pot ajunge la un sfârșit abrupt și dramatic, un adevăr valabil nu doar în contextul politic al Moldovei secolului al XVII-lea, ci și în general în istorie. Această abordare filosofică își propune să scoată în evidență lecțiile istoriei, fapt ce poate distorsiona uneori prezentarea obiectivă a faptelor, punând accentul mai mult pe mesajul moral sau filosofic decât pe detaliile precise ale evenimentelor.

Naratorul *Letopisețului* lui Miron Costin introduce o interpretare filosofică și cauzală a evenimentelor, în care istoria este văzută ca un ciclu guvernat de forțe divine și umane. Acest ton reflexiv și analitic face ca narațiunea sa să ofere nu doar fapte, ci și explicații și învățăminte, dar uneori în detrimentul obiectivității.

Letopisețul Țării Moldovei de Ion Neculce este al treilea în seria cronicilor moldovenești și oferă o perspectivă distinctă asupra evenimentelor istorice. Spre deosebire de predecesorii săi, Grigore Ureche și Miron Costin, Ion Neculce nu doar relatează fapte, ci le interpretează prin prisma propriilor experiențe. „De notat că o atare amprentă a individualității (dar și a subiectivității) naratorului asupra lumii ficționale are o pregnanță diferită în funcție de rolurile lui diegetice: de protagonist, martor sau reporter" [2, p. 84]. În cazul naratorului lui Ion Neculce atestăm că el a fost și participant direct la unele dintre evenimentele descrise, ceea ce îi conferă o subiectivitate mai accentuată. Această subiectivitate se vede în modul în care naratorul își exprimă impresiile despre domnitori, boieri și evenimente istorice. Spre exemplu, portretele lui Dimitrie Cantemir (din tinerețe și de maturitate) denotă că naratorul auctorial cunoaște bine personajul din tinerețe până la maturitate: „*Și atuncea dintâiu era boierii can grijiți de numeli lui Dumitrașco-Vodă din tinerețe, cându era bezaide, la domnia frăține-său, lui Antiohie-Vodă. Că era atunce nerăbdătoriu și mânios, zlobiv la beție, și-i ieșisă numele de omu rău. Iar acmu, viind cu domnia, nu știu, să-ș piiardă numele cel rău: au doar mai la vârstă venisă, au doar chivernisisă viiața lui, unde nu era pace? Că așe se arăta de bun și de blând! Tuturor ușe deschisă și nemărețu, de vorovie cu toți copiii*" [3, p. 374].

Naratorul lui Ion Neculce este mult mai implicat în narațiune, tonul său anecdotic face ca relatarea evenimentelor să fie mai vie, dar și mai subiectivă: „*Bogat bine și folos au rămas țării și de la Petriceico-Vodă, pradă și foamete mare*" [3, p. 308]. Aceasta distorsionează uneori imaginea obiectivă a faptelor, deoarece naratorul nu ezită să-și exprime simpatiile sau antipatiile față de diferite personaje istorice sau chiar față de popoare întregi, iar „Lumea evocată dintr-o astfel de perspectivă, a unui eu care, propunându-și să vorbească „onest", refuză omnisciența, este filtrată, într-o măsură mai mare sau mai mică, prin conștiința lui individuală și subiectivă" [2, p. 84]. Or, naratorul demonstrează o atitudine ironică și agresivă față de greci: „*Focul îl stingi, apa o iezăști și o abați pe altă parte, vântul când bate, te dai în lături, într-un adăpost și te odihnești, soarele intră în nuor, noaptea cu întunerecul trece și să face iar lumină, iar la grec milă, sau omenie, sau dreptate, sau nevicleșug, nici unele de aceste nu sunt*" [3, p. 313]. În aceeași cheie, naratorul îi caracterizează pe ruși: „*Dar eu eramu bucuros c-au venit acela ceas, de-am găsit vreme să ies dintr-acel norod greu și cumplit. Că-s niște oameni foarte necredincioși, și pre cu greu traiu au oamenii ce sunt nedeprinși cu acel felu de oameni dintr-acele părți*" [3, p. 405].

Naratorul *Letopisețului* lui Ion Neculce, prin implicarea sa personală și stilul său anecdotic, aduce o perspectivă realistă și colorată asupra evenimentelor, dar și o subiectivitate evidentă. Acest lucru face ca

narațiunea să fie mai accesibilă și captivantă, dar mai puțin obiectivă și mai influențată de preferințele și experiențele personale ale autorului.

Așadar, am constatat că eul narator din textele cronicărești este adesea prezent ca o voce autoritară, care deține adevărul istoric, având cunoaștere deplină asupra evenimentelor descrise. Această autoritate narativă este importantă pentru că oferă cronicilor o anumită credibilitate și încredere din partea cititorilor. Studiind eul narator, putem înțelege mai bine cum cronicarii au construit această autoritate și cum au încercat să legitimeze relatările lor. Aceasta poate include invocarea martorilor oculari, referința la surse anterioare sau exprimarea unei atitudini de martor al istoriei. Autoritatea lor derivă anume din rolul acestora de martori ai istoriei și din poziționarea lor ca judecători ai faptelor umane. Prin această abordare, cronicile capătă o dublă funcție: aceea de document istoric și, în același timp, de operă literară cu implicații filosofice și morale.

Analiza specificului eului narator auctorial în *Letopisețul Țării Moldovei* relevă modul în care cronicarii moldoveni au reușit să îmbine relatarea istorică cu reflecția personală. Ei folosesc adesea narațiunea pentru a exprima opinii despre domnitori, pentru a comenta relațiile cu puterile străine sau pentru a evidenția virtuțile și defectele poporului moldovean. Prin acest filtru auctorial, istoria Moldovei nu este prezentată doar ca o succesiune de evenimente, ci și ca o poveste cu semnificații profunde, în care cronicarii își asumă rolul de interpreți și povățuitori al cititorului. Astfel, în textele istorice, implicit în cronicile medievale, naratorul auctorial joacă un rol esențial în interpretarea evenimentelor și formarea unei perspective istorice.

Referințe bibliografice:

1. BAL, M. *Naratologia*. Iași: Institutul European, 2008. Nr. pag., ISBN
2. GABURA, Carolina. *Naratori și regimuri narative.* În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2022, nr. 10.
3. *Letopisețul Țării Moldovei*. Chișinău: Universul, 2006. Nr. pag., ISSN
4. MANOLESCU, N. *Arca lui Noe*. București: Gramar, 2008. Nr. pag., ISBN
5. STANZEL, F.K. *Teoria narațiunii*. Iași: Institutul European, 2011. Nr. pag., ISBN
6. ȚAU, E. Rolul perspectivei în orientarea interpretării textului. În: *Conferința științifică internațională „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European*”, Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul, 7 iunie 2016, Volumul II, pp. 481-486. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/481-486.pdf [Accesat: 18.09.2024]

Date despre autor:
Ludmila USATÂI, *Universitatea de Stat din Moldova.*
ORCID: 0009-0004-8516-5716
E-mail: ludmila.usatii@usm.md

Prezentat: 10.09.2025